

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного, нотаріального та виконавчого процесу

НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: СПРОЩЕНІ ПРОВАДЖЕННЯ

**Матеріали
науково-практичної конференції**

***5 травня 2025 року
м. Одеса***

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
Неллі Юріївни Голубевої

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.919.(477)(062)

H727

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.29744>

У збірці матеріалів науково-практичної конференції представлено тези доповідей науковців, що висвітлюють актуальні питання новел цивільного процесуального законодавства, зокрема інституту спрощеного провадження як ефективного механізму вирішення нескладних цивільних справ. У доповідях науковців обґрунтовано доцільність спрощеної процедури розгляду, що дозволяє забезпечити оперативність та економічність судового процесу. Особлива увага приділена критеріям віднесення справ до спрощеного провадження, правовим гарантіям учасників процесу, а також окреслено напрями подальшого вдосконалення законодавства з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у межах цивільної юрисдикції.

Укладачі:

Н. Ю. Голубєва — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», адвокат;

І. А. Яніцька — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

О. В. Сатановська — аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Друкуються за рішенням кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія» (*протокол № 10 від 23.05.2025 р.*)

Парфьонов Георгій Володимирович Оптимізація повноважень державних та приватних виконавців в Україні	79
Петренко Наталія Дмитрівна Щодо процедури вирішення питання про накладення судового штрафу: «процес в процесі»	82
Питуляк Валерій Миколайович Судова практика в роботі приватного виконавця	84
Русецька Оксана Олександрівна Деякі зміни цивільного процесуального законодавства щодо здійснення судового контролю за виконанням рішень	90
Татулич Ірина Юріївна Заочний розгляд справи як протидія зловживанню процесуальними правами учасниками справи	92
Колечко Дмитро Миколайович Виконання судового наказу в справах про стягнення аліментів на дитину	97
Панаїд Яна Ігорівна Суперечлива поведінка в конвенційній системі захисту цивільних прав: позиція ЄСПЛ	99
Федорчук Юлія Олександрівна Окремі аспекти вчинення виконавчих написів на кредитних договорах	101
Снітко Андрій Сергійович Принцип добросовісності та заборона зловживання процесуальними правами	104

Петренко Наталія Дмитрівна
*аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
Національного університету «Одеська юридична академія»,
суддя Господарського суду Одеської області*

Науковий керівник
Голубєва Неллі Юріївна
*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного,
нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ПРОЦЕДУРИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПИТАННЯ ПРО НАКЛАДЕННЯ СУДОВОГО ШТРАФУ: «ПРОЦЕС В ПРОЦЕСІ»

Статтею 148 Цивільного процесуального кодексу України. (далі — ЦПК України) передбачено право суду у визначених законом випадках постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу, однак детальної процедури розв'язання цього питання ЦПК України не встановлює, окремі особливості передбачені лише для штрафу, що застосовується судом в рамках судового контролю за виконанням рішення [1]. Оскільки судовий штраф накладається за ухвалою суду, суд керується загальними правилами щодо постановлення письмових ухвал (адже такого роду ухвала є виконавчим документом, а тому не може існувати в протокольній формі).

Натомість залишаються певні недоліки у регулюванні у тих випадках, коли до штрафної відповідальності притягається особа, яка не присутня у судовому засіданні чи не учасником судового процесу, або якщо розгляд справи проводиться без виклику учасників справи. В такому випадку особі не надається можливостей надати пояснення чи докази, які виправдовували б поведінку, що судом визнається протиправною чи неналежною.

Як правильно зазначають О. О. Грабовська, О. С. Захарова, Н. О. Пряженкова, цивільний процес являє собою поєднання двох факторів: усного і письмового, а «змагальність у цивільному судочинстві ґрунтується на усному факторі. Таким чином, під час судового розгляду справи по суті змагальність реалізується як змагання сторін, що проводиться у формі усної полеміки, у процесі доказування юридично істотних обставин справи. розгляд справи та наведення аргументів на захист своїх правових позицій», «усна форма є виявом особистого характеру судочинства, що, своєю чергою, забезпечує рівноправність сторін» [2, с. 833, 841].

На думку Т. А. Цувіної, «реалізація принципу права бути почутим передбачає існування низки процесуальних гарантій, які у своїй су-

купності можуть дозволити реалізувати ідею цього принципу. На наш погляд, такими гарантіями є закріплені у п. 1 ст. 6 ЄКПЛ складник поняття справедливого слухання (fair hearing). У сучасних умовах принцип права бути почутим за своїм юридичним змістом зводиться до вимоги забезпечення стороні судового провадження можливості донести до суду свої вимоги й заперечення, ефективно представити свою юридичну позицію перед судом на умовах, рівних із тими, що надані іншій стороні, а також отримати за результатами розгляду справи вмотивоване судове рішення» [3, с. 94].

Судовий штраф, який за чинного правового регулювання може бути накладений у цивільному процесі, є цілком співмірним зі штрафом як видом покарання внаслідок вчинення кримінального правопорушення, та суттєво перевищує розмір штрафу, що накладається як санкція у справах про адміністративні правопорушення, тому судовий штраф цілком може підпадати під кримінальний аспект ст. 6 ЄКПЛ. Особливо актуальним є необхідність врахування позитивних зобов'язань за Європейською конвенцією у світлі законопроектних пропозицій щодо підвищення розмірів штрафу. З огляду на це мають бути забезпечені процедурні гарантії права на справедливий суд у його найвищих стандартах. Враховуючи, що в справах спрощеного позовного провадження, наказного провадження, під час апеляційного та касаційного перегляду розгляд може здійснюватися без виклику учасників справи, а в інших випадках ознаки неповаги можуть бути виявлені й за неявки особи (наприклад, у поданих процесуальних документах), доцільним буде закріплення у процесуальному законодавстві сповіщення порушника задля надання йому можливості ефективно взяти участь у розгляді питання. Особливо це стосується тих випадків, коли відповідно до запропонованих змін до відповідальності притягатиметься не безпосередній учасник справи. Тому пропонується доповнити ст. 148 ЦПК України частинами 3-1-3-3 наступного змісту:

«3-1. Для розв'язання питання про стягнення судового штрафу суд призначає судове засідання, яке проводиться не пізніше двадцяти днів з дня виявлення судом відповідних підстав. Суд має встановити такий строк проведення судового засідання, щоб особа, яка викликається, мала достатньо часу для явки в суд і для підготовки до участі в судовому розгляді.

3-2. В ухвалі про призначення судового засідання суд, окрім іншого, зазначає обставини, які зумовили необхідність розгляду питання про накладення судового штрафу та докази, якими такі обставини підтверджуються. Ухвала про призначення судового засідання надсилається учасникам справи, а також особі, щодо якої розглядається питання. Одночасно з копією ухвали особі, що викликається, надсилаються копія наявних доказів, крім випадків, якщо такі докази є у відповідної особи, або обсяг доказів є надмірним, або вони є публічно доступними.

3–3. *Неявка належним чином сповіщеної особи, щодо якої розглядається питання про стягнення судового штрафу, та/або учасників справи не перешкоджає судовому розгляду».*

Аналогічні положення слід передбачити і в інших процесуальних кодексах. Закріплення таких гарантій не суперечитиме єдності цивільної процесуальної форми, яка і за наявного правового регулювання є достатньо диференційованою, адже не створює самостійного типу провадження, а лише передбачає особливості розгляду даного типу питань.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>.
2. Hrabovska O. O., Zakharova O. S., Priazhenkova N. O. The oral factor in adversarial civil proceedings. *Linguistics and Culture Review*. 2021. 5(S4)/ P. 832–844. DOI: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1734>.
3. Цувіна Т. А. Принцип права бути почутим (right to be heard) у цивільно-судочинстві: Модельні європейські правила цивільного процесу ELI/UNIDROIT, практика ЄСПЛ та національний контекст. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 2. С. 86–94.

Питуляк Валерій Миколайович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
приватний виконавець виконавчого округу Одеської області,
член кваліфікаційної комісії приватних виконавців,
голова центру підготовки та підвищення кваліфікації приватних виконавців*

СУДОВА ПРАКТИКА В РОБОТІ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ

Інститут приватного виконання в Україні, запроваджений у 2016 році, став важливим кроком у сфері реформування системи примусового виконання рішень. Запровадження змішаної системи виконання судових рішень мало на меті підвищення ефективності примусового виконання рішень та зниження навантаження на державних виконавців. Разом з тим, становлення та діяльність приватних виконавців супроводжується формуванням відповідної судової практики, що має визначальне значення для професійної діяльності всіх суб'єктів виконання та розвитку виконавчого процесу в цілому.